

ALDONA STANDAR

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

**WPLYW FUNDUSZY UNII EUROPEJSKIEJ NA PROCESY
ROZWOJOWE NA PRZYKŁADZIE INWESTYCJI
W ZAKRESIE INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ
REALIZOWANYCH W RAMACH *PROW* 2007–2013
PRZEZ GMINY WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO**

Abstract: *The Impact of EU Funds to the Development Processes on the Example of the Technical Infrastructure Investments by Communes of Wielkopolskie Voivodeship in the Framework of RDP 2007–2013.* The article presents the level of total obtained funds from the European Union, including in particular the *PROW* funds, by urban-rural and rural communes of Wielkopolskie Voivodeship. The attention focused on the technical infrastructure as the most important direction of the planned investments by the of communes analyzed. In the surveyed units especially implemented projects in the field of environmental protection infrastructure. The analysis proved that there are differences in the levels of both obtained funds and the number of projects. *PROW* funds contributed to improve the level of technical infrastructure development, especially among of communes of its average level.

Keywords: Communes, EU funds, *Rural Development Program*, technical infrastructure, Wielkopolskie Voivodeship.

Wstęp

Stan i poziom infrastruktury są jednymi z najważniejszych determinant rozwoju [Chojnicki, Czyż 2004]. Infrastruktura warunkuje jakość życia mieszkańców. Zgodnie z założeniami teorii Portera o *gronach przemysłowych*, poziom jej wyposażenia jest także podstawą prowadzenia działalności gospodarczej [Grosse 2004]. Stanowi również istotny element utworzenia tzw. *bazy ekonomicznej regionu*, która według Hoyta umożliwia powstanie bazy proeksploatacyjnej w regionie. Baza zapewnia rozwój regionu przez uzyskanie wpływów ze sprzedaży dóbr poza jego granice, co pozwala na zainwestowanie kolejnych środków i uzyskanie efektu mnożnikowego [Kozak 2005]. Poza tym, zgodnie z koncepcją tzw. *geograficznych centrów wzrostu* Hirschmana, infrastruktura umożliwia dyfuzję rozwoju. Infrastruktura odgrywa rolę pośrednika mię-

dzy ośrodkami wzrostu a stagnacji umożliwiając powstanie efektu rozprzestrzeniania się wywieranego przez ośrodki skoncentrowanego rozwoju pozytywnego na obszary peryferyjne [Grosse 2004; Adamowicz 2005]. Poziom wyposażenia infrastrukturalnego jest także podstawą wyjścia z błędnego koła. Zgodnie z opinią Myrdala, biedne regiony mogą stawać się coraz bardziej zacofane w stosunku do bogatych natomiast bogate mogą się coraz bardziej rozwijać. Aby przeciwdziałać temu procesowi, władze regionalne powinny wspierać zapóźnione obszary w infrastrukturę, która decyduje o rozprzestrzenieniu rozwoju z bogatych metropolii [Grosse 2004].

Zdaniem Wilczyńskiej [2004] zróżnicowanie infrastrukturalne jest skutkiem wieloletnich zaniedbań, które powstały już od czasów zaborów w XIX w. To efekt preferowania w budżecie państwa sfery socjalnej. Dlatego tak ważne jest wykorzystanie każdego wsparcia finansowego do realizacji tych tak potrzebnych i dodatkowo kapitałochłonnych inwestycji, szczególnie przez gminy, których możliwości inwestycyjne są ograniczone. Środki UE pozyskane przez gminy o najniższym poziomie mogą przyczynić się do redukcji zacofania infrastrukturalnego. Wiadomo, że jeśli w gminie absorbują się znaczne środki UE, to pozostałą część środków budżetowych można przeznaczyć na inne cele lub zintensyfikować działania na rzecz rozwoju infrastruktury. Niepozyskanie środków UE z kolei jest często jednoznaczne z całkowitym sfinansowaniem inwestycji przez gminę. Dlatego sposób, w jaki środki UE zostaną rozdzielone preferujący model wyrównawczy czy prorozwojowy, stanowi przyczynek do dyskusji [np. Kozak, Pyszkowski 2000; Fuest, Huber 2005; Woś 2005; Heller 2008]. Zgodnie z celem polityki regionalnej UE powinno się wspierać jednostki najbiedniejsze, jednak zdaniem Radziwiłła [2008], system *prorozwojowy* prowadzi do tego, że większe środki trafiają do bardziej rozwiniętych regionów, co prowadzi do koncentracji przedsięwzięć na danym obszarze. To jest zwykle bardziej efektywne ekonomicznie niż równomierne rozłożenie środków inwestycyjnych w wielu miejscach.

1. Cel, zakresy i metoda badań

Głównym celem opracowania jest przedstawienie wykorzystania środków finansowych pozyskanych z funduszy unijnych we wspieraniu rozwoju lokalnego. Ze względu na to, że *rozwój lokalny* jest pojęciem złożonym i stanowi wynik zaangażowania wielu czynników rozwojowych zarówno endogenicznych, jak i egzogenicznych, wzięto pod uwagę jedną z najważniejszych endogenicznych determinant rozwoju, jaką jest infrastruktura techniczna. Posłużono się przykładem gmin woj. wielkopolskiego, ze szczególnym uwzględnieniem gmin miejsko-wiejskich i wiejskich. Ze względu na charakter tych jednostek przedmiotem analizy są środki *PROW 2007–2013* skierowane na infrastrukturę techniczną. Badania obejmują lata 2007–2012. Analizę przeprowadzono dla gmin w ujęciu: poziom rozwoju infrastruktury technicznej, poziom kondycji finansowej, wielkość i typ gminy. W ten sposób sprawdzono zależności między wspomnianymi aspektami a pozyskanymi środkami *PROW*. W opracowaniu wykorzystano

dane pierwotne i wtórne. Na materiał źródłowy pierwotny składały się niepublikowane dane MRiRW (stan na 15.01.2015 r.) oraz wyniki badania ankietowego. Materiał wtórny pochodził z: Regionalnej Izby Obrachunkowej w Poznaniu, BDL GUS i literatury przedmiotu. Zastosowano kilka metod badawczych. W celu przeanalizowania pozyskanych środków *PROW* w wybranych przekrojach zastosowano wariancję ANOVA i test *post-hoc* Tukeya. Do oceny istotności zmian poziomu infrastruktury pomiędzy latami 2007 i 2012 posłużył test t-Studenta dla zmiennych zależnych oraz analiza zależności χ^2 . Konstrukcja syntetycznego miernika rozwoju Hellwiga posłużyła do zbudowania syntetycznego poziomu infrastruktury technicznej¹, a metoda TOPSIS do wyznaczenia syntetycznego poziomu kondycji finansowej gmin². W procesie konstrukcji miary syntetycznej przyjęto postępowanie Wysockiego i Liry [2003] oraz Wysockiego [2010]. Po pierwsze, dokonano wyboru zmiennych opisujących badane zjawisko na podstawie przesłanek merytorycznych. Następnie dokonano weryfikacji statystycznej ze względu na dwa podstawowe kryteria: potencjał informacyjny zmiennych oraz ich zdolność dyskryminacyjną [Panek 2009]. Potem ujednociono wartości cech diagnostycznych przeprowadzając normalizację na podstawie określonych przez autorów formuł. Na podstawie wystandaryzowanych wartości cech prostych obliczono odległości euklidesowe poszczególnych gmin od wzorca i antywzorca rozwoju³. W kolejnym etapie, wykorzystując średnią arytmetyczną i odchylenie standardowe z wartości miernika syntetycznego, dokonano uporządkowania liniowego gmin według poziomu miernika syntetycznego, który przyjmuje wartości od 0 do 1. Im wyższa jego wartość, tym wyższy poziom infrastruktury technicznej/kondycji finansowej gminy [Wysocki, Lira 2003].

2. Wyniki badań

2.1. Identyfikacja potrzeb analizowanych gmin

W 2008 r.⁴ zapytano władze gmin miejsko-wiejskich i wiejskich o przedsięwzięcia, które są planowane do przeprowadzenia w najbliższym czasie. Jako trzy pierwsze inwestycje wskazano przedsięwzięcia z zakresu infrastruktury technicznej, z tym że

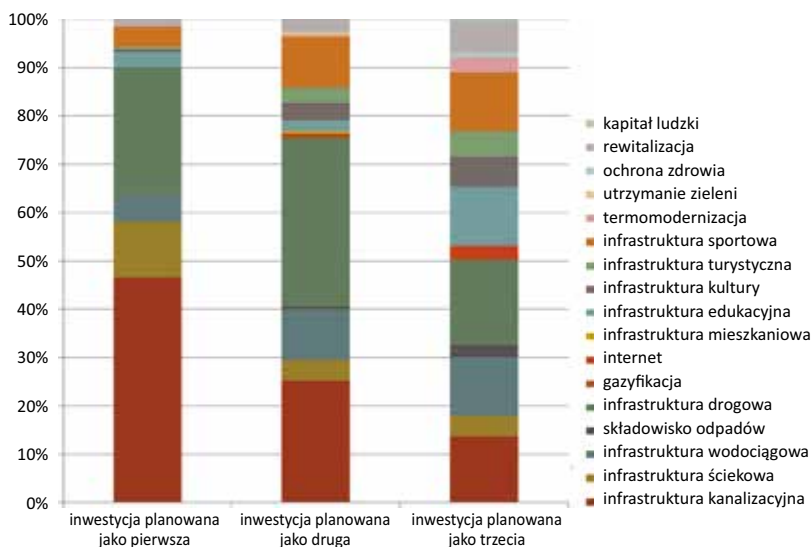
¹ Opis metody, omówienie kolejnych etapów konstrukcji syntetycznego miernika oraz cech składających się na jego wyznaczenie zawarto w: [Standar, Bartkowiak-Bakun 2014].

² Opis metody, omówienie kolejnych etapów konstrukcji syntetycznego miernika oraz cech składających się na jego wyznaczenie zawarto w: [Standar 2014].

³ Tylko w przypadku metody TOPSIS.

⁴ W 2008 r. przeprowadzono badanie ankietowe wśród gmin woj. wielkopolskiego dotyczące pozyskiwania środków w ramach polityki regionalnej UE, w tym również zapytano o potrzeby inwestycyjne gmin. Adresatami ankiety byli wójtowie lub burmistrzowie oraz pracownicy zajmujący się pozyskiwaniem środków UE. Na ankietę odpowiedziało: 89% gmin wiejskich (104 gminy) i 98% gmin miejsko-wiejskich (88 gmin).

jako pierwsza planowana inwestycja wskazana została w 90%, jako druga w 75% oraz jako trzecia w 53% (ryc. 1). Spośród elementów tej infrastruktury, władze gmin zainteresowane są szczególnie budową infrastruktury w zakresie ochrony środowiska (sieć wodociągowa, kanalizacyjna i oczyszczalnie ścieków) stanowiąc ponad połowę planowanych inwestycji w badanym typie, przed przedsięwzięciami obejmującymi infrastrukturę drogową. Wyniki te świadczą o istotnej roli infrastruktury technicznej, której potrzebę budowy i modernizacji dostrzegają władze gmin miejsko-wiejskich i wiejskich. Czas przeprowadzenia badania ankietowego, 2008 r. jest momentem, kiedy środki UE w ramach perspektywy finansowej 2007–2013, zostały uruchomione, dlatego jest to najlepszy czas na wskazanie najważniejszych potrzeb inwestycyjnych gmin i ocenę stopnia ich realizacji za pomocą środków UE.



Ryc. 1. Inwestycje planowane do wykonania przez gminy miejsko-wiejskie i wiejskie woj. wielkopolskiego (stan na 2008 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ankietowych (n = 192).

2.2. Znaczenie pozyskanych środków UE dla budżetów analizowanych gmin

Do budżetów JST woj. wielkopolskiego w latach 2007–2013 napłynęło 6,6 mld zł środków UE, z czego największa część w latach 2009–2012. Spośród czterech typów gmin, w sumie największe środki pozyskały miasta na prawach powiatu 1,2 mld zł, co w przeliczeniu na mieszkańca oznacza aż 1,4 tys. zł (tab. 1). Ze względu na znacznie większy potencjał rozwojowy miast na prawach powiatu oraz ich kapitałochłonne potrzeby inwestycyjne, stały się one beneficjentem najsukuteczniej absorbującym pomoc UE. Jednak należy podkreślić, że gminy te mają jednocześnie dwa wymienione statusy

(gminy i powiatu), co powoduje że nie powinno się ich porównywać z pozostałymi typami JST.

Tabela 1

Środki UE⁵ pozyskane przez jednostki samorządu terytorialnego woj. wielkopolskiego w latach 2007–2012

Typ samorządu/lata	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
środki UE w tys. zł							
Ogółem z tego:	629 458	376 557	1 424 849	797 299	1 166 469	1 212 919	997 548
samorząd województwa	218 188	168 662	1 207 832	335 583	485 493	346 781	433 816
powiat	41 831	27 780	36 033	148 779	129 368	118 482	70 432
miasta na prawach powiatu	313 810	113 415	104 794	103 121	90 647	249 526	200 957
gminy miejskie	4 642	12 353	16 449	42 433	45 286	42 262	19 500
gminy wiejskie	22 677	21 936	25 976	68 851	188 706	217 883	133 578
gminy miejsko-wiejskie	28 310	32 412	33 766	98 532	226 969	237 985	139 264
środki UE w zł/1 mieszkańca							
Ogółem, z tego:	186	111	418	231	338	350	288
samorząd województwa	64	50	354	97	140	100	125
powiaty	12	8	11	43	37	34	20
miasta na prawach powiatu	386	140	130	128	113	313	253
gminy miejskie	4	10	13	34	37	34	16
gminy wiejskie	27	26	30	79	214	245	149
gminy miejsko-wiejskie	22	25	26	74	169	177	103
udział środków UE w dochodach ogółem (%)							
Ogółem z tego:	5,60	3,08	10,55	5,90	8,08	8,06	6,51
samorząd województwa	23,87	18,44	63,13	31,55	38,89	31,53	37,06
powiaty	2,63	1,58	1,91	7,11	5,86	5,32	3,15
miasta na prawach powiatu	9,98	3,46	3,17	2,98	2,57	6,45	5,25
gminy miejskie	0,54	1,27	1,67	4,03	4,12	3,74	1,64
gminy wiejskie	1,15	0,99	1,14	2,79	7,03	7,65	4,60
gminy miejsko-wiejskie	1,03	1,04	1,08	2,92	6,16	6,16	3,50

Źródło: Sprawozdania z wykonania budżetów, RIO w Poznaniu.

⁵ Uwzględniono ogół środków UE.

Spośród nich, najkorzystniejszy wynik osiągnęły gminy wiejskie. W sumie w okresie 2007–2013 pozyskały 679 mln zł w ramach pomocy UE, jednak ich niższa gęstość zaludnienia powoduje, że wsparcie wyniosło 781 zł na mieszkańca. W gminach miejsko-wiejskich absorbowano wówczas o ok. 120 mln zł więcej, co w przeliczeniu na mieszkańca wynosi zaledwie 598 zł. Suma pozyskanych środków UE przez te obie grupy jest i tak znacznie wyższa niż przez miasta, które zarówno w ujęciu bezwzględnym, jak i względnym okazały się relatywnie najmniej skutecznym beneficjentem pozyskując w sumie 182 mln zł, co oznacza 149 zł *per capita* (tab. 1).

O znaczeniu poziomu pozyskanych środków UE dla budżetu gmin świadczy wskaźnik ich udziału w dochodach ogółem. Spośród trzech typów gmin (miejskie, miejsko-wiejskie i wiejskie) średnio największy udział tej pomocy stanowił w budżetach gmin wiejskich 3,6%, przy czym w latach 2011–2012 nawet 7–8%. Z kolei średni poziom analizowanego wskaźnika dla gmin miejsko-wiejskich wyniósł 3,1% (w latach 2011–2012 nawet 6%), a najniższy był dla gmin miejskich 2,4% stanowiąc maksymalnie 4% w latach 2010–2011. Porównując poziomy obu wskaźników zawartych w tab. 1 na uwagę zasługują wyniki odnotowane dla gmin wiejskich. W tej grupie jednostek pozyskano relatywnie największe środki UE w przeliczeniu na mieszkańca, co przełożyło się na względnie największe znaczenie dla budżetów ich gmin.

2.3. Poziom środków PROW pozyskanych przez analizowane gminy na infrastrukturę techniczną

Środki na infrastrukturę techniczną w ramach programu *PROW 2007–2013*, gminy mogły pozyskiwać z Osi 3 *Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej* Działanie: *Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej* oraz *Odnowa i rozwój wsi*, a także działania *Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju w ramach Osi 4 Leader*. W sumie w latach 2007–2013 zrealizowano 456 projektów o łącznej kwocie 1,3 mld zł, z czego dofinansowanie z EFRROW wyniosło 473 mln zł (35%) (tab. 2).

Największą część projektów (69%) stanowiły przedsięwzięcia z zakresu infrastruktury ochrony środowiska. Były to zarówno projekty wspierające jeden element infrastruktury (np. kanalizacja), jak i dwa lub kilka elementów jednocześnie (np. budowa sieci kanalizacyjnej wraz z budową oczyszczalni ścieków). Łącznie ten cel pochłonął aż 95% wszystkich pozyskanych przez gminy miejsko-wiejskie i wiejskie środków *PROW*, z czego wkład UE średnio stanowił 39%. Projekty te były także w największym stopniu kapitałochłonne, co wynika z charakteru tego typu inwestycji. Za zastanawiające zjawisko można uznać to, że w ogóle nie realizowano przedsięwzięć z zakresu budowy/modernizacji dróg, chociaż tego typu inwestycje mogły być realizowane. Wdrażane były tylko inwestycje w zakresie infrastruktury okołodrogowej stanowiące 28% liczby wszystkich inwestycji i zaledwie 4% sumy całkowitej wartości operacji. Średnio dofinansowanie EFRROW dla tego typu działań wyniosło 37%.

Przed wszystkim wspierano budowę ścieżek rowerowych i chodników. Zarówno pod względem wartości, jak i liczby projektów, pozostałe kierunki wykorzystania środków *PROW* można uznać za marginalne. Były to przedsięwzięcia z zakresu składowisk odpadów i energii odnawialnej.

Tabela 2

Środki *PROW* 2007–2013 pozyskane przez gminy woj. wielkopolskiego na infrastrukturę techniczną ze względu na kategorię interwencji (stan na 19.01.2015)

Kategoria interwencji	Liczba projektów (jedn.)	Średnia całkowita wartość projektów (tys. zł)	Suma całkowitej wartości projektów (tys. zł)	Średnia środków EFRROW z umowy (tys. zł)	Suma środków EFRROW z umowy (tys. zł)
Infrastruktura kanalizacyjna	154	4 266	657 032	1 433	220 721
Infrastruktura kanalizacyjno-ściekowa	12	4 782	57 383	2 144	25 732
Infrastruktura wodno-kanalizacyjna	46	4 681	215 304	1 610	74 077
Infrastruktura wodno-ściekowa	19	3 908	74 245	1 606	30 512
Infrastruktura wodociągowa	57	1 054	60 093	1 054	60 093
Infrastruktura ściekowa	26	3 742	97 288	1 431	37 194
Infrastruktura w zakresie energii odnawialnej	6	517	3 104	249	1 495
Składowiska odpadów	8	467	3 733	185	1 479
Infrastruktura okołodrogowa, z tego:					
chodniki	45	349	15 689	141	6 340
oświetlenie	9	150	1 350	68	616
parkingi	15	378	5 673	124	1 858
ścieżki rowerowe	59	622	36 696	220	12 966
Ogółem	456	2 966	1 227 590	1 037	473 083

Źródło: Obliczenia własne na podstawie niepublikowanych danych MRiRW (tab. 1 i 2).

2.4. Ocena wpływu wybranych determinant na poziom i liczbę projektów realizowanych w ramach programu *PROW* w zakresie infrastruktury technicznej

Biorąc pod uwagę typ gminy, różnice w wynikach dla trzech badanych wskaźników okazały się statystycznie istotne. Zarówno pod względem liczby realizowanych

projektów na 10 tys. mieszkańców, jak i wartości całkowitej oraz środków EFRROW na mieszkańca, średnie dla gmin wiejskich były statystycznie wyższe i zarazem korzystniejsze niż dla gmin miejsko-wiejskich. Istotność została potwierdzona analizą ANOVA i wynosiła odpowiednio $F = 19,05$ przy $p = 0,00$, $F = 21,90$ przy $p = 0,00$ i $F = 28,82$ przy $p = 0,00$. Badane wskaźniki okazały się statystycznie istotnie różne również w przypadku grup gmin wyodrębnionych na podstawie ich wielkości. Co należy uznać za interesujące, największą liczbą realizowanych projektów na 10 tys. mieszkańców, jak i wartością całkowitą oraz środkami EFRROW na mieszkańca, charakteryzowała się grupa gmin o najmniejszej liczbie mieszkańców. Małe gminy pozyskały 2 razy więcej środków z PROW na infrastrukturę techniczną, niż grupa gmin o nieco większej liczbie mieszkańców i niespełna 6 razy więcej niż grupa gmin największych (tab. 3). Także różnice w zakresie poziomu całkowitej kwoty realizowanych przedsięwzięć okazały się statystycznie istotne. Istotność została potwierdzona analizą ANOVA i wynosiła odpowiednio $F = 26,59$ przy $p = 0,00$, $F = 17,27$ przy $p = 0,00$ i $F = 22,80$ przy $p = 0,00$.

Tabela 3

Środki PROW 2007–2013 pozyskane przez gminy woj. wielkopolskiego na infrastrukturę techniczną ze względu na wybrane przekroje (stan na 19.01.2015)

Wyszczególnienie	Średnia		
	liczba projektów na 10 tys. mieszkańców	całkowita wartość na mieszkańca	środki EFRROW na mieszkańca
Typ gminy			
wiejska	3,64	1 055,21	392,69
miejsko-wiejska	2,06	589,37	198,17
Klasa infrastruktury technicznej w 2007 r.			
1 grupa	0,76	529,84	137,82
2 grupa	2,87	914,62	321,07
3 grupa	3,08	819,91	307,13
4 grupa	3,51	982,05	343,81
Klasa infrastruktury technicznej w 2012 r.			
1 grupa	0,75	493,47	92,42
2 grupa	2,53	845,87	299,13
3 grupa	3,24	891,38	330,20
4 grupa	3,48	736,24	264,83

Wyszczególnienie	Średnia		
	liczba projektów na 10 tys. mieszkańców	całkowita wartość na mieszkańca	środki EFRROW na mieszkańca
Klasa kondycji finansowej w 2012 r.			
1	2,86	886,87	308,97
2	2,44	826,41	285,04
3	3,49	899,77	323,98
4	2,80	760,95	315,26
Wielkość gminy			
poniżej 5000 osób	6,08	1 487,29	582,13
powyżej 5000 osób	2,84	912,82	330,26
poniżej 15 000 osób	2,64	748,14	254,28
powyżej 15 000 osób	0,78	237,83	73,91

Zróznicowanie średnich wyników dla trzech badanych wskaźników nie zostało potwierdzone za pomocą analizy wariancji dla grup gmin wyodrębnionych na podstawie syntetycznego poziomu infrastruktury technicznej oraz kondycji finansowej. Oznacza to, że zarówno skala potrzeb inwestycyjnych w badanym obszarze, jak i możliwości finansowe ich realizacji nie miały wpływu na poziom pozyskanych środków *PROW* i liczbę realizowanych projektów *PROW*. Biorąc pod uwagę obliczone wskaźniki dla grup gmin w wybranych przekrojach, relatywnie korzystniejsze wyniki cechowały grupy o średnio-niskim i niskim poziomie analizowanych dwóch syntetycznych wskaźników niż grupy gmin o średnio-wysokim i wysokim poziomie (tab. 3). Wartości osiągniętych wskaźników przez gminy w jednorodnych grupach wyznaczonych na podstawie syntetycznych mierników (infrastruktury technicznej i kondycji finansowej) były tak znacznie zróżnicowane, że w efekcie różnice nie okazały się statystycznie istotne.

2.5. Zmiany poziomu infrastruktury technicznej badanych gmin w 2012 r. w stosunku do 2007 r.

Realizacja inwestycji w zakresie infrastruktury technicznej, m.in. dofinansowanych z programu *PROW*, przyczyniła się do poprawy poziomu infrastruktury technicznej w gminach miejsko-wiejskich i wiejskich woj. wielkopolskiego. Wynik ten potwierdzony został testem t-Studenta dla rang powiązanych. Średnie poziomy syntetycznego wskaźnika infrastruktury technicznej obliczonego dla 2007 r. (0,21) i 2012 r. (0,24) okazały się statystycznie istotne ($t = -14,03$ dla $p = 0,00$), co oznacza faktycznie pozytywną zmianę na obszarze w zakresie infrastruktury technicznej. Do-

wodem świadczącym także o korzystnych zmianach w zakresie poziomu infrastruktury technicznej są wyniki analizy statystyki χ^2 ($\chi^2 = 138,36$ przy $p = 0,00$). W 2012 r. nastąpiło korzystne przeszerogowanie gmin miejsko-wiejskich i wiejskich w stosunku do 2007 r. Dla zobrazowania zmian rozwojowych, ukazano klasyfikację gmin według poziomu infrastruktury technicznej w 2007 i 2012 r. obliczoną z uwzględnieniem grupy gmin miejskich (tab. 4).

Tabela 4

Poziom infrastruktury technicznej w 2007 i 2012 r.* ze względu na typ gminy

Wyszczególnienie	Klasy/typ gminy	2007			2012		
		wiejska	miejsko-wiejska	miejska	wiejska	miejsko-wiejska	miejska
Liczba	1 klasa	3	5	14	4	1	13
% z kolumny		2,56	5,56	93,33	3,42	1,11	86,67
% z wiersza		13,64	22,73	63,64	22,22	5,56	72,22
Liczba	2 klasa	34	33	1	69	44	0
% z kolumny		29,06	36,67	6,67	58,97	48,89	0,00
% z wiersza		50,00	48,53	1,47	61,06	38,94	0,00
Liczba	3 klasa	68	47	0	33	38	2
% z kolumny		58,12	52,22	0,00	28,21	42,22	13,33
% z wiersza		59,13	40,87	0,00	45,21	52,05	2,74
Liczba	4 klasa	12	5	0	11	7	0
% z kolumny		10,26	5,56	0,00	9,40	7,78	0,00
% z wiersza		70,59	29,41	0,00	61,11	38,89	0,00
Liczba	Ogół	117	90	15	117	90	15

* Wyniki dla statystyki χ^2 obliczono za pomocą programu STATISTICA 10 i ujęto w formie tabeli wielozdzielnej. Istotne wartości pogrubiono.

Źródło: Obliczenia własne.

W 2007 r. największa część gmin wiejskich 59% charakteryzowała się średnio-niskim poziomem rozwoju, a 29% średnio-wysokim. Po 5 latach, wyniki zaszeregowania zupełnie się odwróciły. To grupa gmin o średniowysokim poziomie okazała się najliczniejsza stanowiąc 59%, a już tylko 28% gmin wiejskich cechowało się średnioniskim poziomem rozwoju. Podobne zmiany, choć nieco mniejsze, zaszły w przypadku gmin miejsko-wiejskich. W 2007 r. na grupę gmin o średniowysokim poziomie rozwoju składało się 37% gmin, podczas gdy 5 lat później już 49%. Z kolei

grupę gmin o średnioniskim poziomie rozwoju w 2007 r. stanowiło 52% jednostek, kiedy w 2012 r. w tej grupie pozostało ich o 9 mniej. W grupie gmin miejskich nie zaszły duże zmiany w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej. W przypadku dwóch gmin, ich poziom na tle ogółu badanych gmin uległ pogorszeniu, podczas gdy pozostałe nadal cechują się wysokim poziomem rozwoju. Należy podkreślić, że te same gminy wiejskie zarówno w 2007, jak i w 2012 r. cechują się niskim poziomem rozwoju infrastruktury technicznej.

Wnioski

Podsumowując wyniki przeprowadzonych analiz można stwierdzić, że:

- Gminy woj. wielkopolskiego pozyskały znaczne środki UE. Biorąc pod uwagę średnie dla poziomu pozyskanych środków, jak i ich udział w dochodach ogółem, wyniki świadczą o ich znacznym i wzrastającym udziale.
- Pozyskane przez gminy woj. wielkopolskiego środki *PROW* wpłynęły na poprawę wyposażenia infrastruktury technicznej obszarów wiejskich, szczególnie w zakresie infrastruktury ochrony środowiska. Zarówno pod względem liczby, jak i wartości pozyskanych środków był to główny kierunek wydatkowania pozyskanych środków. Jest to zgodne z potrzebami gminnymi, które zostały zidentyfikowane przed uruchomieniem środków w ramach perspektywy 2007–2013. Skala potrzeb w zakresie inwestycji w ramach infrastruktury technicznej w 2008 r. była największa, zarówno biorąc pod uwagę przedsięwzięcia planowane do wykonania w pierwszej kolejności, jak i drugiej oraz trzeciej.
- Realizacja inwestycji w zakresie infrastruktury technicznej w ramach *PROW* wpłynęła na wyrównanie szans rozwojowych. Przedsięwzięcia wdrażane były szczególnie przez mniejsze gminy wiejskie o średnim poziomie infrastruktury technicznej i kondycji finansowej. Świadczy to pozytywnie o realizacji głównego celu polityki regionalnej UE, jakim jest minimalizacja dysproporcji rozwojowych przez wspieranie najbiedniejszych jednostek. Jest to dlatego pozytywne zjawisko, że w gminach charakteryzujących się średnią lub niską kondycją finansową, relatywnie trudniej jest zapewnić środki na tzw. wkład własny, ale również zagwarantować na realizację całej inwestycji. W przypadku bowiem realizacji większości projektów dofinansowanych przez UE, najpierw przecież należy zrealizować przedsięwzięcie, a potem można wnioskować o zwrot poniesionych nakładów.
- Pełniejsza realizacja celów polityki regionalnej UE wymaga objęcia pomocą jednostek o najniższym poziomie rozwoju i niekorzystnej kondycji finansowej, które jak wynika z badań, nie są w stanie zgodnie z teorią Myrdala *wyjscić z błędnego koła*. Jest to szczególnie istotny problem w przypadku kosztownych lecz niezbędnych inwestycji w zakresie infrastruktury technicznej.

Literatura

- Adamowicz M., 2005, *Dyfuzja innowacji jako czynnik rozwoju regionów peryferyjnych*, [w:] *Zarządzanie wiedzą w agrobiznesie w warunkach polskiego członkostwa w Unii Europejskiej*, M. Adamowicz (red.). Wyd. SGGW, Warszawa.
- Bank Danych Lokalnych GUS* <http://stat.gov.pl/bdl> [dostęp: 15.04.2015].
- Chojnicki Z., Czyż T., 2004, *Główne aspekty regionalnego rozwoju społeczno-gospodarczego*, [w:] *Rozwój regionalny i lokalny w Polsce w latach 1989-2002*, J. J. Parysek (red.). Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.
- Fuest C., Huber B., 2005, *Can Regional Policy in a Federation Improve Economic Efficiency?* *Journal of Public Economics*, 90/2006.
- Grosse T. G., 2004, *Polityka regionalna Unii Europejskiej. Przykład Grecji, Włoch, Irlandii i Polski*. ISP, Warszawa.
- Heller J., 2008, *Dochody budżetowe samorządów gmin wiejskich w ujęciu regionalnym*. SERiA, t. X, z. 2, Warszawa.
- Kozak M., 2005, *Polityka strukturalna Unii Europejskiej i jej główne instrumenty*, <http://1markoz.webpark.pl>.
- Kozak M., Pyszkowski A., 2000, *Uwarunkowania rozwoju regionalnego Polski i podstawowe dylematy polskiej polityki regionalnej*, [w:] *Polityka regionalna i jej rola w podnoszeniu konkurencyjności regionów*, M. Klamut L. Cybulski (red.). Wyd. AE, Wrocław.
- Niepublikowane dane z Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi* [stan na 15.01.2015].
- Panek T., 2009, *Statystyczne metody wielowymiarowej analizy porównawczej*. SGH, Warszawa.
- Radziwiłł J. (red.), 2008, *Wpływ polityki spójności na stan zróżnicowań i rozwój polskich regionów*. CASE, Warszawa.
- Regionalna Izba Obrachunkowa w Poznaniu* <http://www.bip.poznan.rio.gov.pl> [dostęp: 15.04.2015].
- Standar A., 2014, *Klasyfikacja gmin według kondycji finansowej z wykorzystaniem metody TOPSIS*. „Wieś i rolnictwo”, IRWiR PAN, Warszawa (w recenzji, maszynopis w Katedrze Ekonomii i Polityki Gospodarczej w Agrobiznesie, UP Poznań).
- Standar A., Puślecki Z. W., 2011, *Ocena zastosowania środków polityki regionalnej Unii Europejskiej przez samorzady gminne województwa wielkopolskiego*. Wyd. Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Poznań.
- Standar A., Bartkowiak-Bakun N., 2014, *Zmiany poziomu rozwoju gminnej infrastruktury technicznej w województwie wielkopolskim*. *Journal of Agribusiness and Rural Development*, z. 4(34), Poznań.
- Wilczyńska K., 2004, *Infrastruktura warunkiem wzrostu gospodarczego*. Wyższa Szkoła Handlu i Usług w Poznaniu, Zeszyt Naukowy, nr 7, Poznań.

- Woś B., 2005, *Rozwój regionów i polityka regionalna w Unii Europejskiej oraz w Polsce*. Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław.
- Wysocki F., 2010, *Metody taksonomiczne w rozpoznawaniu typów ekonomicznych rolnictwa i obszarów wiejskich*. Wyd. Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Poznań.
- Wysocki F., Lira J., 2003, *Statystyka opisowa*. Wyd. Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu, Poznań.